

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 20. avgusta 2020 - Leto XXX, št. 34

stran 2

»Gda démo domau s prauške, démo cejlak ovaški«

19. kolonijo je zaznamoval covid-19
stran 3

Trno aktivna Porabska Slovenka
stran 6-7

Škrinje pod zemlavo, robi v klaustri
stran 9

»GDA DÉMO DOMAU S PRAUŠKE, DÉMO CEJLAK OVAŠKI«

Prauškarge v Karpatskom bazeni se vsikšoga augustuša, na prvo soboto po veukoj meši (svetki Marijinoga vnebovzetja), pejški napautijo, ka bi s vküpnim spejvanjom pa molitvov, v senci križa napravili kračšo ali dugšo paut

jauv. De je pa tau nika nej, če stoj na prauško dé, tistoma se ne šté dež, snejg ali vročina. Od toga eške vekšo mauč dobi,« smo čüli od novinarké Radia Monošter.

Idejo za tau, ka bi se Slovenci pri-

ranč tak, znautra pa so plebanoš Dejan gučali od znamenja prauške v človečom žitki.

»Jezoš je tö dostakrat odišo na sam kraj, sam je üšo kraj od vučnikov. Rad je biu sam s sebov, ka bi razmo sam sebé. Oprvim je najšo sebé, te svoje lidi, šterim je biu poslani ino končno svojoga očó, po šterom je svojo poslanstvo emo. Na prauški bi radi ništerni najšli vöro, drügi pa že majo vöro ino bi go radi poglobšali. Pa z njé živeli v vsakdenešnjom življenji,« smo čüli od plebanoša.

Marijine prauške so v Porabji vsakšo leto dvojezične, vej se pa na pauti med slovenskimi najdejo vogrski vörnícke ranč tak. Vesnice, gde prauškarge stanejo, so rade pautnikom ino je vseposedik bogato podvorijo. Glavna pa je donk düševna hrana. *»S prauškov dostakrat valo davamo. Vsikšo leto odeberémo eden konkreten namen, meli smo na priliko že romanje za mlade držine. Letos prosimo za dühovno ino telesno zdravdje cejloga sveta,«* smo zvödali od zagovornice Erike Köleš Kiss, štera je najbolje zaslužna za tau, ka murskosoboški püšpek vsikšo leto pridejo darüvat zaključno mešo v monoštrsko baročno cerkev.

Prauškare je dež na pauti do Varaša več nej zaodo. Frtau vöre pred svetov mešov so med spejvanjom Marijini pesmi nut na veuke železne dveri cerkvenoga dvoriška staučili, pred Božov ižov pa so je gorprijali soboški püšpek *msgr. dr. Peter Štumpf*.

Monoštrska cerkev je bila puna do slejdnjoga kotá, dosta madžarski vörnícov je zavolo farnoga svetka tö prišlo. Na začetki meše so dühovniki k oltari med zidarskimi rušti prišli, vej pa varaško cerkev cejlak obnavlajo. Zvün gospauda püšpeka Štumpfa so mešüvali eške domanji plebanoš *Imre Bodorkós*, porabski dühovnik *Tibor Tóth* ino markovski plebanoš Dejan Horvat. Pred oltarom je biu vödžani kejv Device Marije z Máriapöcsa, šteroga so pripelali s Slovenske vesi.

Gospaud püšpek Štumpf so se čüdivali, ka je telko lüdi v cerkvi - brezi mask, vej je pa morejo vörnícke v Sloveniji pri sveti mešaj mujs gordjati. *»Najbole žalostno je tau, ka se tam ne moremo*

videti z obraza v obraz,« so pravli čestitlivi dühovnik ino začnili bogoslüžje v (domanjoi) slovenskoj rejči. Cejla meša je bila trojezična, prvo štenjé so na priliko goršteli v slovenskom, drügoga v madžarskom geziki,

dén mi sami tö na gausti delamo. *»Tau de dobilo v prišešnji časaj simbolno znamenje,«* so tomáčili püšpek, vej je pa prej gnešnji rod eden veuki čemér v svejt spravo z virušom. Mati Marija pa nam donk pravi, ka je Baug itak

Prauškarge dejo vö s Sakalauvec, njini dühovni voditel so bili markovski plebanoš Dejan Horvat

do ednoga Marijinoga prauškarskoga mesta. Letos so se na paut »IÜton« vörnícke podali vrnau na svetek 15. augustuša, tau pa na Vogrskom, Slovaškom ino v Avstriji, edna mala skupina pa

drüžili največšoj srednjeevropskoj prauški, je pred sedmimi leti dau pokojni *László Zsámpár* s Slovenske vesi. *»Tistoga ipa smo si vözmislili, ka bi leko na romanje prišli naši rojaki z ov*

Na stubaj monoštrske baročne cerkve so se prauškarom poklonili murskosoboški püšpek Peter Štumpf, pri njem stogita varaški plebanoš Imre Bodorkós ino slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köleš Kiss

je kauli podneva s smeri Markovec prejkstaučila slovensko-madžarsko grajnco prauti Verici.

»Dja sem že od petim na tau prauško prišla, namé furt zovéjo gospaud Dejan Horvat,« nam je pripovedjala *Valerija Časar* z Andovec ino cujdala, ka med više dvajsti kilomejterov dugov potjauv skaus spejavjo pa molijo raužen venec. Letošnji prauškarge pa so prej dvakrat dobili moker Boži blagoslov tö. *»Gnauk smo dež v veričkom lesej zadobili, te pa eške med Sakalauvci pa Slovenskov ves*

kraj grajnca tö. Gor smo poškali gospauda plebanoša Dejana Horvata v Markovci, šteri so včasik cujstaučili,« nam je rztomáčila slovenska parlamentarna zagovornica *Erika Köleš Kiss*, gda smo v slovenčarskoj kapejli čakali, ka dež stane. Za en malo so slovenski prauškarge (z vsej porabski pa en par gorički vesnic) že v sunčnom cajti leko prišli do té male cerkve, pred šterov so je gorprijale domanje ženske z lejpm spejvanjom Marijini pesmi. Romare je pozdravila slovenska zagovornica

Božepautnike so pred kapejlov v Slovenskoj vesi z Marijinimi pesmimi pozdravile domanje ženske

evangelij smo čüli v bejdvej rečaj, očanaš pa je zbrano lüstvo molilo slovenski, vogrski pa nemški. (Vörnícke z Rábafüzesa so na konci svete meše s sprejvanjom fud zaspejvali edno nemško Marijino pesem, s korusa pa se je

z nami ino tak ostane tö, je bila slejdnja miseu püšpeka.

Na konci svete meše so zbrani vörnícke - vküper s prauškarami s Porabja, Goričkoga ino vogrské vesnice Halogy - zmolili molitev sombotelskoga püšpeka *dr.*

Cerkve Marijinoga vnebovzetja v Varaši se je na farni svetek cejlak napunila

čülo čüdivitno spejvanje članov števanovskoga ino domanjoga cerkvenoga zbora.)

Predgo murskosoboškoga püšpeka so dojobrnjeno na madžarsko rejč goršteli plebanoš Bodorkós. V njej so Peter Štumpf premišlivali o zemelskom žitki Blajžene Device Marije, štera je po smrti Jezoša živela kak mati ednoga zaničanoga človöka. Bila pa je brezi vsej grejov, zatok je odišla v nebesa. Od tistec se bije s Šatanom, šteri šké nas, lidi tö na nikoj djati. Mi skrivamo svoje greje ino kažemo svojo nedužnost. Ponciuš Pilatuš si je mujvo roké, zavolo viruša pa tau prej gnesne-

Jánosa Székelya oprvim v slovenskoj, te pa eške v madžarskoj rejči. Po blagoslovi püšpeka Petra Štumpfa so nam na malom agapeni na dvoriški farofa plebanoš Dejan Horvat eške pravli: *»Edna prauška nas nikdar ne njá na méri. Gda démo domau, démo ovaški. Leko, ka smo fizično malo zmantrani, liki dühovno, v znautrašnjom življenji smo čistak ovaški.«* (Kejv na 1. strani: Zaključno mešoprauškés v varaškoj cerkvi darüvali Imre Bodorkós, püšpek Peter Štumpf, Dejan Horvat ino Tibor Tóth.)

-dm-

Mednarodna likovna kolonija v Monoštru

19. kolonijo je zaznamoval covid-19

Kljub nenavadnemu letu zaradi epidemije je od 9. do 16. avgusta spet dišalo po oljnih barvah v Slovenskem domu v Monoštru, kjer je ustvarjalo 10

li le umetnike iz Slovenije in Madžarske. Vsem tistim, ki so bili že lansko leto povabljeni, da pridejo na lastne stroške iz Indonezije, dva slikarja iz

bo zgodilo na koncu meseca v Lendavi, tako se bo monoštrska zbirka obogatila tudi s kipi v bronu,« je poudaril Feri Gerič.

Po obisku treh »ateljejev« (razstavna dvorana, konferenčna dvorana in garaža Slovenskega doma) sem se odločila, da bom najprej predstavila umetnike iz Slovenije. (Upam, da mi umetniki z Madžarske ne bodo zamerili, da bodo prišli na vrsto v naslednjem delu.)

Endre Göntér je eden od umetnikov, ki se je udeležil večine kolonij v Monoštru. Kot je povedal, privlačijo ga dobri prijatelji, kolegi, »pa slovenski živelf čez mejo, jaz sem na drugi strani madžarski živelf, saj je Trianon svoje napravil. Malo sentimentalnosti je najbrž tudi zraven.« Povedal je, da se bo na njegovih slikah poznala posebna situacija, ki je nastala zaradi epidemije.

»Virus je bil impulz, da ne moreš mimo njega. Dve sliki sta nastali, malo opozorilni z enimi signalnimi barvami. Ena predstavlja srečanje na meji, saj meje ni bilo, potem so jo zaprli, zdaj je spet ni. Na sliki je pozdravljanje s komolci, kot to delajo vsi politiki na televiziji, pa malo karantenski sistem. Pri nas se karantena čuti, kakorkoli gledaš, nek pečat pušča na ljudeh. Za dušo bi nastala praznina, če bi to izpustil zdaj,« je povedal Endre Göntér.

Igor Banfi, ki je po rodu Prekmurec, živi pa v Ljubljani, se je letos tretjič udeležil monoštrske mednarodne likovne kolonije. O posebnosti letošnje kolonije je dejal: »Covid-19 je nekaj tako posebnega, česa še do zdaj ni bilo. Moramo se malo paziti, malo se razkužujemo, imamo dva ateljeja, enega v pritličju, enega v prvem nadstropju. Prvič sem bil leta 2002, drugič leta 2014 na monoštrski koloniji.«

Kljub virusu imajo umetniki tudi zdaj skupne programe, šli so tudi po Porabju si ogledat znamenitosti, vseeno je malo drugače, je neki zadržek. Igor Banfi upa, da se na njegovih slikah ne bo poznalo to posebno vzdušje, čeprav še naprej slika melanholično pokrajino, ki jo

ima že tudi s predkoronskih časov.

Barbara Kastelec je na kolonijo prišla iz Ljubljane, je prvič na koloniji in tudi v Porabju. Povabilo nanjo je dobila od direktorja Galerije-muzeja v Lendavi, Dubravka Baumgartnerja. Zaradi

videti spremembe v kraju, ker so spremembe, kakor v Sloveniji, tako tudi tukaj. Seveda na boljše,« pravi Svetlana Jakimovska Rodić, in se glasno zasmee, ko jo vprašam, kaj bomo videli na njenih slikah. »Še ne vem,« pravi, »pridite v soboto,

Pozdrav s komolci na sliki Endreja Göntérja

umetnikov, ki so v tem letu prišli le iz Slovenije in Madžarske. Organizatorji kolonije – Zveza Slovencev na Madžarskem, ki je bila pobudnica kolonije, Galerija in muzej Lendava, ki skrbi za strokovno plat kolonije, in Občina Monošter, ki se je kot sponzor pred nekaj leti vklopila v delo – so tudi na ta način žele-

Rusije, potem s Sicilije in Poljske, sem pravočasno sporočil našo odločitev in so jo z razumevanjem sprejeli.

Na drugi strani pa je tako, če neko stvar prekineš, jo težko ponovno oživiš. Ko si odvisen od proračuna, če neke stvari eno leto ne izpelješ, se ti lahko zgodi, da ti naslednje leto

Umetniki iz Slovenije: z leve Barbara Kastelec, Igor Banfi in Svetlana Jakimovska Rodić

li minimalizirati nevarnosti zaradi koronavirusa, smo izvedeli od predsednice ZSM, glavne organizatorke, Andree Kovács. »19. kolonija res ostane v spominu vseh nas,« je povedal strokovni vodja kolonije Feri Gerič, »saj spomladi še nismo vedeli, ali jo bo sploh možno realizirati. Organizatorji, Zveza Slovencev na Madžarskem, Občina Monošter in Galerija-muzej Lendava smo ves čas bili povezani in smo se odločili, da bomo povabi-

ne bodo odobrili sredstev,« je povedal Feri Gerič, ki je izredno vesel, da je po 19-ih letih tudi Budimpešta »opazila« kolonijo in prispevala v njen proračun. Letos so se organizatorji zaradi povezovanja z lendavsko kolonijo, na kateri odlivajo v bron, odločili, da povabijo tri kiparje (Ferenc Király, István Vanyúr in János Lipovics) in sedem slikarjev. »Trenutno vsak kipar dela za naslednji korak, pripravijo se osnove za odlivanje v bron, kar se

Sprejem na Generalnem konzulatu v Monoštru; strokovni vodja kolonije Feri Gerič in generalna konzulka Metka Lajnsček

covida je tudi ona bila malo negotova, ali bi se odzvala vabilu. Večkrat je že bila v Prekmurju, v Lipovcih, Filovcih, v Dobrovniku. Izkušnje s kolonijami že ima, na njih se ji organizatorji zdijo zelo gostoljubni. »Ko sem na kolonijah, se bolj odločam za krajino,« pravi mlada umetnica, »drugače slikam bolj solinska polja, ampak tukaj

kratrat bomo že gotovo videli.« (Pogovor je bil posnet v sredo. op. pisca) »Bo nekaj ekspresije, združevanje nekih problemov, ki jih v likovnem jeziku obravnavam že od prej,« je še dodala umetnica.

Peti umetnik iz Slovenije, kipar Ferenc Király, se je odločil, da bo letos delal v domačem ateljeju, kar je popolnoma ra-

Čas sprostitve. V vročini se prileže pivo, še bolj, če ga toči »mojster«. Utrinek s konzulata

v Porabju in tudi v Prekmurju je čutiti vpliv Panonskega morja, tako da lahko vlečem vzporednice, samo barve so drugačne, več je zelene, drugačne so rjave...«

Svetlana Jakimovska Rodić, ki prav tako prihaja iz Ljubljane, je drugič na monoštrski koloniji. »Zanimivo je to, da sem na tej koloniji bila 14 let nazaj. Tudi zame je bilo zanimivo

zumljivo. Prepričana sem, da bosta njegovi stvaritvi v odliko razstavi, ki bo novembra v Slovenskem domu.

Umetnike je med drugim sprejela tudi generalna konzulka v Monoštru Metka Lajnsček.

(Slika na 1. strani: Endre Göntér med ustvarjanjem.)

(se nadaljuje)

Marijana Sukič

Foto: K. Holec

PREKMURJE

Žetev

Po tistom, ka so naši pavri več ali manjše že poželi pšenico, so pred dnevi želi ške policaji. Pa nej pšenico, liki 2650 cepik konoplje, stere so bile skrite na državni parceli na otoki, steri stogi sredi reke Müre oziroma njenoga rokava v bližini kraja Benica pri Lendavi. Gda so domanji sivi pojdi daubili glas, ka na tom otoki raste neka takšoga, ka je nej svobodno pauvati, so na pomauč pauzvati kriminaliste Sektorja kriminalistične policije Policijske uprave (SKP PU) Murska Sobota. In oni so čakali v zasedi, ka vidijo, sto tau konopljo pauva. In rejsan, po par dnevaj so zgrabili tri vözraščene moške, stare 40, 45 in 48 lejt. Oni so se napautili na otok gledat, kak raste njihovo »bogastvo«, vej pa bi s tau konopljo, če bi z nje napravili drogo, leko zaslužili celau med 1,5 do 2 milijona evrov. Dejan Ravš, vodja oddelka za organizirano kriminaliteto SKP PU Murska Sobota, je na novinarski konferenci povedo, ka so možakari, steri so »osumljeni suma storitve kaznivega dejanja neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami«, že njihovi stari poznanci. Kelko se je neuradno zvedelo, pa naj ne bi biu niti eden od njih iz Pomurja. Vsi trge so že staupili pred preiskovalnoga birauva, steri jih je za mesec dni poslo v pripor. Ovak pa naj bi jih čakalo od enoga do deset lejt vauze. Ravš je ške raztolmačo, ka je konoplja rasla na trej hektaraj, cepike pa so bile velke od 80 do 110 centimetrov. Iz njih bi leko napravili 600 kil marihuane. Pa ške ta zanimivost, policaji so cepike, stere do po končani preiskavi dali vničiti, z otoka spravljali s pomočjauv helikoptera, in tau v velikij plastičnij začkaj.

Silva Eöry

Novi direktor Radia Monošter je postal Attila Bartakovič

Radio je potrebno približati mladim

»Počutim se kot takrat, ko je bil moj prvi šolski dan. Veliko je novega,« je na svoj prvi delovni dan na novem delovnem mestu povedal Attila

Novi direktor Radia Monošter Attila Bartakovič

la Bartakovič, ki ga je občni zbor Državne slovenske samouprave pred kratkim izbral za novega direktorja Radia Monošter. Bartakovič je na začetku avgusta na direktorskem stolčku zamenjal Franceka Mukiča, ki je edino radijsko postajo Slovencev na Madžarskem vodil vse od njene ustanovitve leta 2000.

Novopečeni 58-letni direktor se je po uspešno zaključenem šolanju na monoštrski gimnaziji odpravil v Ljubljano, kjer je na Filozofski fakulteti tri leta študiral slavistiko in sociologijo kulture. Visokošolsko izobraževanje je nato zaključil v Sombotelu, na Visoki pedagoški šoli. Od leta 1983 do 1985 je bil referent za narodnostne in finančne zadeve v Kulturnem domu v Monoštru, od leta 1985 do leta 1989 je poučeval slovenski jezik na števanovski osnovni šoli, med letoma 1990 in 1994 pa na monoštrski gimnaziji. Največ delovnih izkušenj je nabral na Zavodu za zaposlovanje, kjer je bil zaposlen od leta 1994, več let tudi kot vodja monoštrskega urada. Ob delu je dokončal še študij ekono-

mije na Univerzi Corvinus v Budimpešti.

»Nekaj izkušenj z mediji imam, saj sem v preteklosti že sodeloval s televizijo in z nekaterimi radijskimi postajami, na Radiu Monošter pa sem enajst let vodil nadzorno komisijo, tako da poznam njegovo delovanje, seveda predvsem po finančni plati,« je izpostavil Attila Bartakovič, ki računa tako na pomoč svojega predhodnika kot tudi vodilnih v obeh krovnih organizacijah Porabskih Slovencev: »V mojem programu, ki sem ga predstavil tudi občnemu zboru

Državne slovenske samouprave, je zapisano, da bomo uvajali spremembe, toda ne na vrat na nos, ampak postopoma. Več bomo morali narediti za boljšo prepoznavnost radia, saj imam občutek, da zdaj mnogi sploh ne vedo, na katerih dveh radijskih frekvencah oddajamo svoj program.«

Poleg dosedanjih štirih redno zaposlenih novinark in nekaj honorarnih sodelavcev bodo na Radiu Monošter k sodelovanju poskušali pritegniti še nekaj novih zunanjih sodelavcev. Ena od prioritet bo namreč tudi ta, da program radia, ki ga je moč slišati na frekvencah 97,7 in 106,6 MHz, približajo mladi generaciji Porabskih Slovencev.

Attila Bartakovič v prostem času rad poje, tako v monoštrskem komornem zboru kot tudi v števanovskem cerkvenem. Pravi, da bo to počel tudi še naprej, saj vemo, da kdor poje, zlo ne misli. Lepe spomine ima tudi na obdobje, ko je igral v ansamblu Lacija Korpica. Rad se spominja tudi nastopa Porabskih Slovencev v Cankarjevem domu leta 1985,

ko je povezoval prireditve, ki jo je prenašala tudi slovenska televizija. »Mogoče je bilo moje delovanje za narodnostno skupnost doslej bolj v ozadju, zdaj pa bo prav go-

densko osem ur programa, od takrat naprej pa 28 ur tedensko oziroma štiri ure dnevno, vsak dan med 12.00 in 16.00. Poleg porabskih poslušalcev lahko Radiu Monošter preko

Sodelavki radia Valerija Časar in Margit Mayer Gašpar; prostor je natrpan zaradi oblikovanja nove server-sobe

tovo bolj izpostavljeno,« je še poudaril Attila Bartakovič. Sicer pa spomnimo, da je petelin, ki je zaščitni znak Radia Monošter, prvič zakikirikal 23. junija 2000. Do začetka leta 2012 je radio oddajal te-

radijskih valov prisluhnejo še tisti, ki živijo na skrajnem severnem delu Goričkega, preostali pa ob pomoči svetovnega spleta.

Silva Eöry

Fotografije: Karel Holec

Spominska stejna

Delovna komisija, stera je nastala za prireditve Spominska stejna stari slovenski nagrobnikov, je mejla 10. avgusta sestanek na bivšem župnišči v Števanovci. Na pogovoraj so vküppostavili program in se zgučali, da de se stena blagoslovila 12. septembra v 18. vöri v okviru svete meše, stero de darüvo v slovenskom geziki sombotelski škof János Székely.

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

ROŽE NAŠIH BABIC

Lepota cvetja je bila priljubljena pri naših prednikih od nekdaj. Okrasne rastline so bile vedno pika na i. Imele so posebno vlogo. Naši predniki so vedno prinašali različno

Tudi v mojem otroštvu so mi ostale v spominu: alojzijeve lilije, poletne astre, potonike (betlehem), srčki, šmarnice in druge. To cvetje je bilo na vrtu od nekdaj in smo ga z

Šopek potonik se v vazi s platico zelo dolgo obdrži. Režemo jih, ko komaj kažejo barvo.

cvetje iz krajev, kamor jim je bilo dano potovati. Prinašali so predvsem semena, kar je bilo najlažje, najcenejše in najbolj varno. Okrasno rastlin-

rati, vendar so bile sadike za presajanje z močnim koreninskim sistemom. Prav rada se spominjam teh vzdržljivih rož, saj imam z njimi posebno

Naše babice so že od nekdaj vedele za veliko vzdržljivost poletnih aster

je se je pojavljalo tako pri premožnejših ljudeh kot pri preprostem ljudstvu. Določene rastline so se ohranjale iz roda v rod.

zgodbo. V Turnišču, kjer sem preživljala svojo mladost, so v dvorani nastopali Avseniki z Danico Filipič in Francem Korenom. Nisem imela denarja

za vstopnico in mi je takratni ravnatelj Kučuk rekel: »Mala, pojdi, prinesi rože in boš lahko šla poslušat«. Tako se je tudi zgodilo. Poletne astre so mi ostale v spominu za vedno. Šmarnice so prav take, rastejo v naravi, a mi smo jih vnašali tudi na naše vrtove. Rastline

Šmarnica je primerna za polsenco. Danes poznamo rastlino tudi v roza barvi.

dobro prenašajo presajanje, se na gosto razraščajo in tvorijo gosto blazino. Odlično se obnesejo v polsenca kot pokrovna rastlina namesto trate.

Srčki so stara trajnica naših vrtov. Imajo krhke korenine, globoko razvejane. Radi imajo polsenca. Te rastline so naši predniki zelo čuvali in bili nanje zelo ponosni.

Potonike veljajo še vedno za atraktivne in izjemno trdožive rastline. Njihova življenjska

doba je dolga. Na istem mestu preživijo več generacij. Zaradi njihove lepote se selekcija širi. Danes dobimo na trgu veliko sort v raznih barvah.

Dalije ali georgine imajo sicer gomolje, vendar cvetijo do pozne jeseni

Cvetovi čudovito dišijo in so prikupni za spomladanske šopke. Alojzijeve lilije so bile ponos vsake domačije. Rasle so na odcedni zemlji in so se težko razmnoževale. Cvetno steblo je visoko z zvončastimi cvetovi, ki močno dišijo. Po cvetenju nadzemni deli odmrejo in čebulice plitvo počivajo do jeseni, ko znova odženejo liste. Danes jih skoraj ni v prodaji.

ALI STE VEDELI ...

da so rebarbarini listi močno strupeni, zato jih ne uživamo, lahko pa jih s pridom uporabljamo v boju s škodljivci na zelenjavnem vrtu. Iz listov skuhamo čaj, ki je odlično sredstvo za zatiranje uši in črne listne pegavosti na vrtnicah in drugih okrasnih rastlinah.

Besedilo: Olga Varga
Fotografije: svetovni splet

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Razpis za kavarno

Šlau je že baukše tō tistim, steri v gostinstvi delajo, sploy pa če tau leto gledamo, gda je do junija vse zaprejšo bilau zavolo epidemije. Istina, zdaj, gda vsikši bola doma na Vogrskom dé na počitnice, do konca avgustuša se še nika leko statistika vōpopravi, depa tau gvūšno, ka taša že nede, kak če bi cejlo leto odprejši bili. Vsi tisti, steri na taum področji delajo, računajo, špekulerajo, kak bi leko v baukšo pozicijo prišli kak drūgi.

Edna taša možnost bi bila v Somboteli kavarna v vodnom stolpi, za stero so zdaj dali razpis. Tau leto so obnovili vodni stolp v Somboteli, steri že od leta 1978 brez funkcije stau. Zdaj je edno nauvo funkcijo daubo, edno kavarno pa eden razstavni prostor so vōnaprajli v njem. Za té prostore so zdaj vōnapisali en razpis, na stero ga se vse tisti leko zglašijo do 14. septembra, steri bi radi vōvzeli kavarno ali razstavni prostor, depa leko tak tō, ka obadvauje. Iz razpisa se vō leko prešte, ka prostor za kavarno je 131,27 m2 veliki pa mejsečno skur 300.000 forintov trbej zanga plačati. Za teraso še posaba 1000 Ft/m2+ddv prosijo mejsečno. Zvūn najemnine še računati trbej s tejm tō, ka zvūn tauga te še električno, vodau pa centralno ogrevanje de tō mogo plačūvati tisti, steri vōvzeme tau kavarno. Pa te še plus 10 milijaunov forintov trbej naprej dolaplačati. Iz tej pejnez do najmenino sprvoga dolaplačūvati. Tau je nej mali pejnez, dosta gostov moraš meti, če tau vse leko vōzvertivaš.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Mitja Leskovar posvečen v nadškofa

V ljubljanski stolnici je potekalo škofovsko posvečenje naslovnega nadškofa Beneventa in apostolskega nuncijskega v Iraku Mitje Leskovarja. Kardinal Franc Rode, ki mu je podelil škofovsko posvečenje, je poudaril, da mu sveti oče nalaga zahtevno poslanstvo: »Pošilja te, da boš njegov predstavnik pri narodu, ki mu je zelo pri srcu, k ljudem, ki trpijo zaradi preganjanja in vojne in jih je želel letos obiskati.« Navzoče je pozdravil tudi ljubljanski nadškof metropolit Stanislav Zore.

Škofovsko geslo 50-letnega Mitje Leskovarja je Križ je drevo ali les življenja. Leskovar je bil leta 1995 posvečen v duhovnika, nato je dve leti deloval kot kaplan v župniji Domžale. Po tem je bil poslan na študij v Rim, kjer je doktoriral iz cerkvenega prava in opravil izobraževanje za vaticansko diplomatsko službo. V diplomatski službi Svetega sedeža je deloval od leta 2001, in sicer na nunciaturi v Bangladešu, v Državnem tajništvu Svetega sedeža, bil pa je tudi svetovalec nunciatur v Nemčiji, Indiji in Nepal. Poleg maternega jezika govori italijansko, angleško, nemško, hrvaško, francosko in špansko.

V Slovenski škofovski konferenci so posvečenje Leskovarja v naslovnega nadškofa Beneventa in njegovo imenovanje za apostolskega nuncijskega v Iraku označili za veliko priznanje Svetega sedeža Katoliški cerkvi v Sloveniji, saj je njenega duhovnika imenoval na eno najvišjih funkcij. Leskovar naj bi službo nuncijskega v Iraku predvidoma nastopil v prvi polovici septembra, a je začetek njegove službe odvisen tudi od tega, kakšne bodo razmere zaradi novega koronavirusa. Papež Frančišek pa ga je za naslovnega nadškofa Beneventa in apostolskega nuncijskega v Iraku imenoval prvega maja. Z nastopom službe bo Leskovar postal stalni diplomatski predstavnik Svetega sedeža in papeža v Iraku.

Pogovor z nauvo predsednico porabski penzionistov

Trno aktivna Porabska Slovenka

Tak si brodim, ka se nam v naši novinaj Porabje tū šika nota pokazati mlado penzionistko Marijano Fodor, aj ji pri delu s tejm tū pomagamo. Ona se je vzela za tau, ka de vodila Drūštvo porabski slovenski penzionistov.

Prvi nastop Marijane Fodor na koncerti Folklorne skupine penzionistk ZSM 2012. leta v gledališči v Monoštri (na sredi v bejloj bluzi)

Kak dougoletna pomočnica pa 6 let predsednica društva, sem fejs rada pa hvaležna, ka se nam je posrečilo pomladiti vodstvo, ka leko računamo na mlajši rod penzionistov. Ne pozabimo pa, ka tau samo od stopaja do stopaja leko dé, zatok ka brezi penzionistov, steri že več lejt opravljajo svojo funkcijo, vse majo v malom prsti, bi tau težko delo bilau za mlade. Zatau se trno lepau zahvalim prejk novin tū vsejm članom vodstva, steri leko tadale opravljajo svojo poslanstvo, s tejm paut kažejo mladim. Mladi pa svojo mladost leko pokažejo prejk svoji nauvi idej, mišlenj. Naigra sem na tau tū, kak je gratala Marijana Fodor že več lejt nazaj najbola aktivna Porabska Slovenka s svojim delom v kulturi.

- *Marijana ali kak te vsi poznamo Babi, v kakšno držino si se narodila?*

»Moja rojstna ves so Števanovci, ranč tak mojima starišoma. Obadva sta Slovenca. Trdije mlajši smo bili, dja sem bila najmenša, na žalost mi je starejši brat že pokojni, pa mati, Dorina Elza ranč tak. Stariša sta redno gazdūvala, djesti smo furt zavolé meli pa ranč tak, ka nam je tistoga časa potrebno bilau. Mati je doma bila, zvekšoga je

ona gazdūvala pa nas mlajše ranila, samo oče je odo v slōžbo. Dosta sta delala za nas. Kak najmenšo dejte pa kak sama dekličina, sem dja trno dober mlašeči žitek mejla. Telko, ka sem dugo bila betežna, gda sem

mala bila zavolo ene nesreče doma, depa tau je tū minaulo.«
- *Kak pa gdé si se šaulala? Rada si se včila?*

»V šaulo sem rada odla, depa včiti sem se nej stejla, mislim, ka je največ mlajšov tak bilau. V šaulo sem zatok rada odla, ka smo vtjūper leko bili z mlajši, dosta smo se špilali. Te šaula eštje tak bila, ka smo dosta drūgo tū meli nej samo včenjé, kak pionirske programe, gde smo se mlajši furt dobro poznali (počutili).«

- *Čūdno, kak že vōzraščena, si pa ranč ti mogla motivirati svoje dijake na včenjé.*

»Zatok, ka se človek s toga navčej. Gda si že vōzraščeni, gora prideš, kak bi leko ležej bilau. Na, dja ne pravim, ka bi mena lagvo bilau, nej.«

- *Kam te je pa pelala tadale življenjska paut?*

»Potistim, ka sem vōzopodla šaulo v Števanovci, sam se šivati včila v Somboteli. Dobro je bilau. Prvo slōžbo sem mejla v enoj fabriki v Varaši, gde smo baršanje/kravate šivali. Taum tū fejs dobro bilau, dobri delavci so bili, fejs dobro smo se poznali, trno radi smo odli delat. Kumar sem čakala, aj ena vōra bau, ka leko dem v slōžbo. Med tejm sva se spoznala

s Sanyinom Fodorom. Gda sva se oženila, te sva dveji leti živela na Verici-Ritkarovci, pet lejt na Gorejnjom Seniki, potistim smo pa nazaj domau prišli, zatok ka je on sodaytji prejdien (oficir) bejo. Dva deteta sva mela, ka je največšo veseldje v človekovom življenji, njeva že mata svojo držino, mūva z možaum pa 5 vnukov, med tejm pri sinej dvojčice.«

- *Kak se je spremenilo tvojo življenje, gda si že ti bila odgovorna za svojo držino?*

»Doma sem bila na porodniškom 4 lejta, med tejm časom sem dja vōzopodla gimnazijo pa tehnikum. Potistim sem nazaj ūšla v fabriko, gde so mi zavolo mlajšov gora ponidili drūgo delo, leko sem včila mlade šivat. Dja sem se dočas

nje so dolastavili pa smo prejk stanili na gostinjstvo, tjōjare pa kōlnare smo vōvčili. No, te sem mogla odti v tehnikum v Sopron. Gda sem zgotovila, sem gratala poslovodja v gostinstvi (vendéglátó üzletvezető). Sledkar sem eške mogla zgotoviti šaulo za tjōjare v Sárvári. Tak je mena tau dojšlo, nej so mi naprej spisali diplomu. S tejm sem dja prakso vodila 30 lejt. Rada sem včila, rada sem mejla vse svoje dijake. S tjinkoli pa gdekoli se srečam, se furt z veseldjom pozdravlamu.«

- *Gda si se pa oprla, gda si začnala delati za ves, za svoj slovenski narod?*

»Dočas, ka so mlajši nej prišli v srednjo šaulo, dočas sem dja trno nikan nej odla, nika sem nej delala, nej za ves, nej za slo-

Premiera igre Horoskop Maloga gledališča DUO Fodor ZSM v Slovenskoj vesi 2014. leta (Marijana Fodor s prave)

že dosta vse navčila od enoga starejšoga sabauva (krojača), mlajši so tū dobro delali. Tak je namé prejkvzela sombotelska šaula, depa tadale sem leko tōj delala. Sledkar, gda je ta šaula dola prišla v Varaš, sem včasik leko ūšla prejk v Srednjo poklicno šaulo Béla III. Od tistec sem ūšla v penzijo, 40 delovni lejt sem mejla, 2019. leta.

- *K tomí, ka si včila dijake v praksi, nej trbelo meti diplomu?*

»Nej, dja sem samo prakso vodila, depa eno parkrat mi je pravo sombotelski direktor, ka bi trbelo visiko šaulo zgotoviti, samo sem dja furt tadale vlejkla čas. Te sem pa tak zopodla, ka je trbelo meniti prakso. Šiva-

venstvo. Ranč sem nej mogla, tōj so bili mlajši, držina, slōžba, s stariši smo eštje dosta delali, fejs gazdūvali. Gda je moja mati mrla, potistim, mislim 1998. leta, sem nota stanila popejvat k števanovskim pevkam, ka so me fejs prosile, moja mama njim fejs falila, ka je trno dobra pevka bila.«

- *Kak si prišla do toga, ka gnes delaš v šest kulturni skupinaj, vsevkūp si pa že delala v osmij skupinaj. Tau je eške vōprajti dosta.*

»Tau je nikak tak prišlo eden za drūdijm, vsikši pravo, poj na poj, pa sem tak mislila, vej pa tau tū moram vōsprobatu pa tisto tū. Zdaj mi je pa že dosta. Pri gledališkoj skupini Veseli

»Aubrike« ali »bubritje« - tako in drugače

pajdaši sem šest lejt bila, fajn je bilau. Domanje pevke smo tak njale 2016. leta. Od 2008. leta špilam pri DUO Fodor v Varaši, od 2010. popejvam pri Cerkvonomi zbori v Števanovci, steroga vodim tü, od 2011. leta plešam pri Folklorni skupini penzionistk, od 2014. špilam v skupini Nindrik-indrik, od 2016. leta popejvam pri Komornom zbori ZSM v Varaši, 2019. leta smo pa ustvaurili etno skupino Porabski trio.«

- *Ka drügo si eške delala za svojo ves?*

»Deset lejt sam bila v domanjom Drüštvi za lepšo ves, štiri lejta član vodstva, šest pa predsednica.

- *Zdaj pa kak nauva predsednica slovenski penzionistov, ka čakaš od predsedstva? Leko si sprvajala našo delo na več djilej šaj tü.*

»Rada bi bila, če bi mi predsedstvo dosta pomagalo. Če kak predsednica povejm kaj, aj vcuj povejo, ka mislijo ali aj mi dajo tanače, ka je dobro, ka nej dobro. Dja bi rada bila, če bi tau predsedstvo bola aktivno bilau, nej z delom, ka oni tak dosta delajo. Litji, gda programe postavlemo vtjüp ali kakšne programe mam, bi mi tanače dalo. Če več lüdi vcuj povej, te zatok leko vöprnesé kaj dobroga.«

- *Ka pa želiš od vsej penzionistov drüštva?*

»Tau, aj vseveč članov mam, aj se vsi dobro čütijo. Če majo zdravdje, aj redno pridejo na programe, aj vzemejo, ka njim človek ponidi. Dja njim želim, aj zdravi baujo, aj dugo z nami baujo pa dugo živejo.«

Marijana, želim ti, aj se tvoja želenja vse baugše spunijo, dosta dobri pa srečno vöspelani programov želim vam, steri te tadale vodili nas penzioniste. K tomi dosta energije, potrpljenja, mauči pa dobroga zdravdja želim!

(*Kejp na 1. strani: Marijana Fodor med števanovskimi ljudskimi pevkami na nastopi v Monoštri.*)

Klara Fodor

Počasi se izteka poletje, v katerem je vse medije najbolj zaposlovala epidemija koronavirusa. Kljub temu lahko trdimo, da je bil to v Porabju »čas kislh kumaric«, saj je virus odpihnil še tistih nekaj prirediteljev, ki smo jih bili vajeni v najtopplejših mesecih. In zakaj kisle kumarice? V tem času nam novinarjem primanjkuje pomembnih novic, in ko res nimamo več ničesar ponuditi, sežemo po steklenicah v shrambi, kamor smo skrbno spravili vložene kumarice, »tème za rezervo«.

Čprav jih jemo vse leto, je prava sezona svežih kumaric poletje, saj so ob lubenicah najbolj osvežilna jed v vročih dnevih. Največkrat jih zaužijemo v solatah, so pa dosti bolj mnogostranske: lahko jih skuhamo kot juho ali omako, primerne pa so tudi za brizgance z grozdem in penečim vinom.

V botaničnem smislu spadajo kumarice k »sadju«, saj jemo sadove te rastline. Nekateri znanstveniki trdijo, da izhajajo z južnih pobočij Himalaje, drugi so spet mnenja, da so domovale na tropskih območjih Afrike, nato pa se preko Egipta razširile po Evropi. V času faraonov so sužnji svojo žejo gasili z eno od kislejših sort kumaric, medtem ko so jih v antičnem Rimu kuhali in koristili kot zdravilne rastline. Kuharska knjiga Apicija omenja več načinov priprave kumaric: na primer olupljene, z ribjo omako ali vinom, češ da »ne povzročajo riganja in obolenj želodca«. Ta državni uradnik Rimskega imperija pa je še zapisal, da lahko kumarice skuhamo tudi z možgani, kuminami, medom, zeleno in oljem, gotovo jed pa zgostimo z jajci in začimimo s poprom.

Kumarice spadajo v red bučevcev in v rod »Cucumis«. V Evropo so jih prinesli verjetno v 9. stoletju, že Karel Veliki je na primer zapovedal, naj

jih izdatno gojijo na njegovih posestvih. Kasneje je bil velik privrženec kumaric Sončni kralj Ludvik XIV., užival jih je v juhi ali solati. To tudi danes počenjajo njegovi Francozi: kumare narežejo na tanko kot las, jih pomešajo z oljem, vinskim kisom in ščepcem soli ter jih posujejo z drobnjakom in peteršiljem.

Kumare zavzemajo pomembno mesto v prehrani kot sezonska sveža povrtnina in tudi kot zimska vložena solata

Na Madžarskem so se razširile kumare s smetano, podobne grškemu »tzatzikiju«, indijski »raiti« oziroma turškemu »džadžiku« (pri slednjem se kremnatemu jogurtu in česnu doda še večja količina kopra). Kumare s kislom smetano (»mlečne aubrike«) dobro poznamo tudi v Porabju, s kuhanim krompirjem so se pogosto znašle na mizah naših prednikov.

V Iranu je osnovni obrok pri družinskih kosilih »mast u khijar«, solata z grobo ribanimi kumarami, sušeno meto, rozinami, jogurtom in mletimi orehi. Le-tega uživajo v veliki vročini tudi kot juho - seveda s kockami ledu. Britanci so kumare oblikovali na njim lasten način: ob priložnostih jih ponudijo kot puding, pečen z moko, sirom, soljo in poprom. K obveznemu čaju ob petih popoldne pa radi zaužijejo kakšen minimalističen sendvič s kumarami.

Na Madžarskem je to rastlino kot prvi omenil profesor János Lippay v svoji knjigi

»Bratislavski vrt« (Posoni kert) leta 1664. Kot piše, »na Ogrskem poznajo kumare že tudi otroci (...) Lupijo jih surove in jih jejo po rezinah kot solato, s soljo, kisom in ščepcem popra (...) Kumare so lahko manjše in krajše, ampak tudi dolge kot kača. Nekatere so zvite kot rog, druge ravne in podolgovate.«

Kar koli pripravimo iz kumaric, bo blagodejno vplivalo na naše zdravje, saj ta rastlina vsebuje do 97 odstotkov vode. V njej je tudi veliko kalija, ki pozitivno učinkuje na delovanje ledvic, nekateri njeni flavonoidi pa blažijo vnetja. Kumarice so ena od tistih jedi, v katerih se nahaja silicijev dioksid, mineral, ki je neobhodno potreben za zdravje naše kože.

V zadnjih letih je na priljubljenosti pridobila juha iz kvasenih kumaric, medtem ko lahko osvežilni obrok pripravimo tudi iz sveže povrtnine. Kumare se da odlično uporabiti pri maskah v kozmetiki, nekaterim ženskam pa zelo zadišijo v prvi fazi nosečnosti.

Zagotovo pa vsi novinarji komaj čakamo, da mine »čas kislh kumaric«. Seveda v upanju, da bodo »pomembne novice«, ki bodo prišle, nas vse navdale z optimizmom v teh težkih časih.

-dm-

foto: Pixabay

... DO MADŽARSKE

Smrtonosna dizajnerska droga na madžarskem tržišču

Pred kratkim se je pojavila na madžarskem tržišču nova, smrtonosna dizajnerska droga, je povedala na tiskovni konferenci prejšnji teden glavna referentka na Državni policijski upravi. Izpostavila je, da so novo psihoaktivno snov identificirali v povezavi s smrtjo osebe iz Miskolca, nakar so ponovno raziskali vse sumljive primere do meseca maja in ugotovili, da je kar 11 smrtnih primerov povezanih z novo dizajnersko drogo, poimenovano bik. Povedala je, da je uživala večina umrlih tudi pred tem drogo, pred smrtjo so čutili utrujenost in zaspanost, bolečine v prsnem košu okrog srca, imeli so težave z dihanjem in tudi živčne napade. Neposredno pred smrtjo so dobili napade krčev. Najmlajša žrtev nove droge je bila stara 26, najstarejša pa 36 let.

Psihoaktivne droge so se na tržišču razširile po letu 2010, največji problem je, da se pojavljajo nove in nove, zato končni uporabniki največkrat niti ne vedo, kako učinkujejo. Ker so poceni, so zelo popularne.

Kupiti ali najeti?

Kmalu se začne študijsko leto na univerzah in visokih šolah, zato vse več študentov išče stanovanja v univerzitetnih središčih, saj v študentskih domovih ni zadosti kapacitet. Za letos to velja še bolj, kajti v študentskih domovih so zaradi Covida 19 večino triposteljnih sob preuredili v dvoposteljne. Čprav so se cene na trgu nepremičnin v zadnjih mesecih precej umirile, je najemnina za enosobno garsonjero v Budimpešti 120 tisoč forintov (350 evrov), odkup iste nepremičnine stane 27 milijonov forintov (79.400 evrov). Zato si precej družin postavlja vprašanje, kupiti nepremičnino ali jo najeti za svojega otroka, študenta. V kolikor ima družina lastni delež, to je 30 odstotkov kupnine, se ji bolj splača najeti kredit za 20 let, saj bo za kredit odplačevala le 110 tisoč forintov mesečno in ne 120 tisoč kot za najemnino. V kolikor garsonjere po končanem študiju noče obdržati, jo lahko proda. Omenjene cene veljajo za Budimpešto, v podeželskih univerzitetnih središčih, kot so Debrecen, Győr, Miskolc in Pécs, so cene za 20 do 30 odstotkov nižje.

»Stari je prejdjen«

Reckina Mariška, po možej Sömenek, v Slovenski vesi živejo z možaum, leko bi pravli, ka tak po starom, lopau, mirno. Kak tetica pripovedajo, zato so se cejlak še nej tazanjali, majo šiške (svinje), stere mauž polaga, pa kokauši tō, stere pa oni majo na brigi. Leta 1956, gda je revolucija bila, gda je vsikši na tejm zmišlavo, aj dé vō z rosaga ali aj ostane, oni so se te, novembra

Tetica Mariška so ranč gra prebirali, gda sem je gorapoisko

zdavali. V Varaš, kak ta, tak nazaj, so pejški šli, zato ka nej bilau bencina v motor.

- Tetica Mariška, sto je sé valaun bijo v te ram, gde zdaj živeta, vi ali vaš mauž?

»Mauž je bijo tū doma, oni so se po iži Reckini zvali, mi smo doma Daulašini bili. Dja sem potistim prišla sé, gda sva se oženila leta 1956. Te je še fejst veselo bilau, dosta trbelo delati, depa mladi smo bili, ka je nam falilo, nikanej. Zdaj smo pa že stari gratali, sedem lejt že z botom odim, skur sem nej kaudiš gratala.«

- Ka se je zgaudio?

»Dja sem gora na pod išo po senau po garici, samo nej sem go dobro vcujpostavila pa garica se je vōpočujsnila, dja pa gora na njau. Kak sem spadnila, strla se mi je vretenca pa skur sem nej kaudiš ostala. Z dvōmi velikimi šrajfi so me vküpzošrajfali, če mi primleš pleča, čutiš tau železo. Depa hvala baugi, tak kak so me vküpsklali pa ka mi je trbelo, zato vse

sem tanapravla, istina, letos že bola težko. Zdaj že vō na njivo ne odim, bola samo v

ograci kaj razkapam. Istina, dosta grūnta tū že nejmamo, zato ka ta smo ga dali tauma velkoma pavra Bartakoviča.«

- Kelko mlajšov mate?

»Tri dejkle, edna je doma, edna v Varaši, tretja pa na Rábagyarmati.«

- Ranč 1956-oga sta se ženi-la, gda je revolucija bila?

»Tak je bilau, sto je vedo tau naprej, ka baude. Zavolo

Kauki iže na sređdi Slovenske vesi je vsigdar red

tauga smo tak goraplačali, pejški smo šli v Varaš ta pa nazaj, zato ka nej bilau bencina v motor. Buchman Karči je bijo tisti, steri je taksi vozo, on je nam pravo, če

spravimo bencin, te de nas pelo, ovak ne more, zato ka prazen ma tank. Tak ka iz Varaša iz cerkve smo pejški klejmali domau k nam, gde je bilau gostüvanje.«

- Djesti pa piti zato bilau?

»Tau je bilau, šiške smo zabadali, te je leko, zato ka forradalom (revolucija) bijo, te se je s tejn niške nej spravlo. Djesti bilau zavole, nej samo svinjsko mesau, kokošečo tō pa ranč tak piti tō, istina, dosta lüstva nej bilau, bola samo domanji. Stari Kočenda, ka je sodački prejdjen bijo, on se je tō tak ženo kak mi, zato ka komuništar bijo pa gda je tau bilau, te se je v cerkvi oženo, dočas samo v tanači (na občini) zdavanje emo.«

- Mate kakšni zdavanski kejp?

»Nejmava, zato ka te so se še nej tak fejst doladjamali kak zdaj, drügo pa tau, ka te je forradalom bijo pa ranč nej bilau nikoga, sto bi kejpdelo, vsi fotografi so odišli z rosaga.«

- Kama ste šli z možaum po gostüvanji?

»K moža materi smo šli, zato ka ona je sama bila, njeni

nej malo. Sledkar, gda smo od zadruga dobili njive nazaj kak odškodnino, te smo je

Mauž pripravla gesti za šiške (svinje)

na té njive mejnili, stere so tū pri Rabi, depa te smo že nej ladali delati, tak smo je te odali.«

- Vi ste vsigdar samo doma na grūnti delali?

»Nej, dja sem v židanoj fabriki tū delala, edentresti lejt na tri partije (v treh izmenah). Mlajše so mati skrb meli, da sem tretjo čer mejla, te se je že naprej veselila, tak pravla, ona raj skrb ma mlajše, kak bi na njivi delala. Tak sem te za šest mejsecov nazaj šla delat. Te čas smo mi doma puno štal meli, te je še mauž doma bijo. Sledkar je njema tū više prišlo pa te on ranč tak v židano fabriko prišo delat.«

- Kakšna lejta so tau bila, mislim, ka te ste mogli največ delati?

»Dobro je bilau, zato ka mladi smo bili, zdaj bi bola na lejtja bili, samo ka š, gda si stari grato, zdaj te že vrugi nej trbej. Ednoga kolena bolijo, zato ne more odti, drügoga pa križec boli, ka leko že delata dva tašiva baklava. Tau mava velko srečo, ka dejkle

pa vnuki nama dosta pomagajo.«

- Kelko vnukov mate?

»Šest vnukov mava pa dva pravnuka, tau tak nej dosta, vej pa letos je že 64 lejt toma, ka sva vküper. Edendvajsti lejt stariva sva bila, da sva se ženila, zdaj se že bola kasnej zdavajo, zato ka zdaj se mladi vsi tadala včijo pa dočas, ka zgotauvijo, so že skur tresti lejt stari.«

- Zdaj vam zato

tō nej lagvo, vej pa zdaj samo vam telko trbej delati, kelko vam dobro spadne, nej?

»Depa zato itak cejli den moram titi, vej pa mladi tadejo, zazranka odidejo pa samo večer pridejo nazaj.«

- Mauž vam zato kaj pomagajo, nej?

»Pomaga, dva šitja ma, tista on mora polagati, petnajset kokauši mamo, one so pa moje.«

- Sto je prejdjen, sto zapoveda doma, vi ali vaš mauž?

»Zapovedati ne smejš, ka te je zdražiš pa nika ti nedo pomagali, bola samo je prosiš.«

- Sto je pri vas prejdjen, vi ali mauž, sto bola zapovedja, zato ka gde sta dva, tam že eden prejdjen mora biti?

»Vejn stari je bola prejdjen, tak mislim.«

»Ti tak misliš, depa žau, nej je tak,« se zglasijo vō iz škednja gazda, steri so cejli cajt tam sejdli pa poslušali, ka sva se miva z njino ženov pogučavala.

Karči Holec

Augusta lani po rosagi - 3.

Škrinje pod zemlavo, robi v klastri

Če se z Budimpešte napautimo prauti söveri, se leko odlaučimo za dve potji: sploj pauleg Donave pela stara poštija z numerov »2«, en par lejt pa je

me skoro cejlak gorostala. Med njimi najdemo moške, ženske ino mlajše, majstre, barate ino duhovnike, sodačke oficere ino fiškališe.

Srejdnjeveška zamenica v Váci - s pofarbanimi mrtvečimi škrinjami

že gotova nauva nagla pošitja z imenom »M2« ranč tak. Štero koli odeberemo, smo največ v ednoj vöri v starom varaši Vác, gde že duga stoeletja zvün Madžarov Nemci pa Slovaki tö živėjo.

V mesti, štero je središče püšpekije, je živo eden eričen Porabski Slovenec ranč tak: kisnejši generalni vikar *Jozef Zavec* so se leta 1937 na našom Gorenjom Seniki narodili. Mrli so 2014-oga leta po tistom, ka so več kak štiri desetletja kak duhovnik služili svojim vörnikom v Váci.

Gda so gospaud Zavec püšpekijski glaven dekan bili, so leta 1994 začnili obnavlati dominikansko cerkev. V kriпти pod zemlavo so delavci prejkvdarili edno stenau, za šterov se je stau petdeset lejt skrivala edna soba. Nej so dali valati svojim očam, gda so vidli više 250 okinčani ino pofarbaní škrinj, štere so sploj lepau gorostale.

Té mrtveče škrinje si leko gnes vsikši pogledne, šteri gorpoiške Muzej Ignáca Tragora v centri püšpekovoga varaša. Najti moremo eden ram z zamenicov od srejdnjoga vöka, gde so od juliuša 2016 vöpostavlene té farbaste škrinje. Rédili so je od srejde 18. stoeletja do srejde 19. stoeletja, v nji so mrtveča tejlja zavolo posebne kli-

Gda se spistimo doj po strmi stubaj, leko oprvim na ednoj tabli preštemo, što vse so bili tisti mrtveci, štere po imeni poznamo. V ednoj menjšoj sobi pa si leko poglednemo vse spomine, ka so v škirinjaj najšli: razpetké, pejkline ino medalje. V veukoj sobi so vöpostavili najlepše mrtveče lade, na šteraj leko vidimo kejpje o Kristoši ino simbole vörnosti pa smrti. S toga se lepau vidi, kak je lüstvo tistoga ipa gledalo na svejt ino smrt. Med mrtveci je sabaulski majster *Magdolna Salamon* tö, štero je smrt pri devet lejtaj v grob odnesla - pokopana je v svojom svetešnjom gvanti. Prejk vsega toga leko najgir lüstvo spozna, kak so pred dobrimi 150-200 lejtami pokapali lüdi v etom varaši pauleg Budimpešte.

V Váci je eške sploj dosta vsega za videti, mi s starišami pa smo se nimo Marijine »bejle cerkve« (prejk ednoga najlepšoga baročnoga trga na Vogrskom) napautili v edno varašansko ižo z malim gankom. Tam stogi razstava *Ferenca Sajdika* z dosta kejpami, s šterimi nutpokažejo trnok bogato življenjsko delo toga karikaturista s Kossuthovov nagradov. Gnes devetdesetlejtjen grafik se je do-

sta spravlo z mlašečimi pripovejstami, moja generacija nikdar ne pozabi televizijski serij »Pom-pom« ino »A nagy ho-ho-horgász«. Prejk pravličnoga sveta Sajdikovi ramov (s krivimi stenami ino šapkastimi törmi) leko na razstavi spoznamo najbolje erične zidine v Váci ranč tak.

Z držinov smo že ojdli v etom varaši, zatok smo se napautili po poštiji »12« dale po takzvanom »ovinki Donave« (Dunakanyar), štere krajine center je vrnau Vác. Paut je bila sploj lejpa, z lejvi kraj je gda pa gda vöpokukivala Donava s svojom sivov vodav, na štere valavaj se je s penami špilala sveklina zadvečerašnjoga sunca. Gda smo zapüstili vesnico Veröce, smo z ov kraj vodé na bregej zaglednili grad nad Visegrádom. Vési Nagymaros ino Zebegény vleti dosta turistov vlečėjo, prva kak bi prišli do slovačke grajnice, pa leko pri Szobi (gde že štirideset lejt fajne sirupe redijo) zavinemo prauti bregam.

Po krivi poštijaj smo prišli v vesnico *Márianosztra*, štera je erična po svojoj Baziliki Zmožne Gospé Vogrske. Med bregami Börzsöny je prvo cerkev ino klastri dau zozidati krau *Lajos Veuki* v 14. stoeletji. Tau pa baratom pavlincom (pálosok), prvoma takšoma redi, šteroga so na Vogrskom stvaurili. Ime vesnice je gratala »Maria Nostra« ali »naša Marija«. V etom klastri je gorrasla či krala Lajoša *Hedviga*, kisnejša legendarna polska svetnica tö. S té zidine so se baratke pavlinci napautili, ka bi stvaurili klastri v Czesochovi na Polskom, štera vés je do gnes gratala edno najbolje prilübleno prauškarsko mesto v Evropi. Od tistec so vogrski baratke v Márianosztra nazaj pripelali kopijo od eričnoga kejpja »Črne Madone«. V törski cajtaj so patri vsi vkrajzbejžali, vej so pa Osmani vse zidine dojporüšili. Baratke v bejli gvantaj so leko samo v 18. stoeletji cerkev pa

klastri na nauvo zozidali, de je pa za en malo cesar *Jozef II.* vse réde vrazmo spüsto.

Po politični spremembaj na začetki 1990-i lejt so cerkev ino klastri pavlinci nazaj dobili. Márianosztra je pá gratala veuko prauškarsko mesto, proščenjé držijo gnes trikrat na leto: juliuša za Pet sveti ran Jezoša,

trnok na nikoj djali.

Gda je leta 1949 klastri ÁVH prejkvzeu, so ženske robe odpelali v Sátoraljaújhely ali Kalocso, začnili pa so zapérati moške. Če rejsan je bilau v zidini mesta samo za 900 lüdi, so tam dugo kauli 2000 robov držali. (V petdeseti lejtaj so bili med drügimi s politični zro-

Ferenc Sajdik je »oča« simpatičnoga fičča »Gombóc Artúra«, šteri je vsakšo féle čokolado sploj rad emo

septembra za Žalostno Mater Božo ino decembra za Nevtepeno poprijetje. Nej je zaman, ka je té klastri na srejdí lesá ino med bregami: pavlinci so takši baratke, šteri živėjo kak püščavniki (remetéek) že od 13. stoeletja. Njina drüga erična cerkev je na Gellértovom bregej v Budimpešti, znautra v kamlí (»sziklatemplom«). Od tistec dostakrat déjo prauškarge pejški do cerkve v Márianosztri. Leta 2008 je emo red pavlincov na Madžarskom 22 članov, nji ni center je gnes v Pécsi.

Tačas, ka je klastri prazno stau, so zidino nücali kak vauzo, v prvi stau lejtaj so tamta samo ženske nutzapérali. Leta 1858 so inštitucijo vrnau zavolo toga oprli, ka je po vogrskoj revoluciji dosta kriminala bilau. Na »lagve ženske« so skrb mele apatice s trnok sigurnimi regulami. Med prvov svetovnov bojnov so v Márianosztri špione pa mladoletne nutzapérali, od leta 1939 pa politične robe. Juniuša 1944 so dvejstau židavski žensek od tistec odpelali v nemške koncentracijske lagere, med cejlav drügov svetovnov bojnov pa so zidino

kov tü zaprejtí *Árpád Göncz*, *Tibor Déry*, *István Eörsi* ino *László Mensáros*.) Po »maloj amnestiji« v leti 1961 so politične robe odpelali v Budimpešto, ostali so samo »pravi kriminalci«. V etoj maloj vesnici eške itak »sedijo« robi, šteri pa morejo delati ranč tak. Cejlo tau pripovejst ino vövidenje robovski celic leko spoznamo v malom muzeji, pred šterim leko eške v avtone za robe tö nutsedemo.

Tak se je končala naša tridnevna paut po Vogrski. Z Márianosztre smo se pomalek odpelali nazaj prauti Budimpešti, gde smo ranč tak nej zapüstili šurko Donavo. V redej so prihajale lepote: Parlament z lejvi kraj, grad ino Gellértov brej s pravi kraj. Zdaj, po ednom leti, mi dobro spadne nazaj pogledniti na tisti par dni. Spomini mi davajo volau, ka v té karantenski cajtaj ne zapüstim rosag, liki z oprejtimi očami dale spoznavam kinče svoje domovine.

(Slika na 1. strani: Z lejve vauza, s prave prauškarske bazilika - dva obraza vesnice Márianosztra.)

-dm-

Zgodbe vogerszkoga králesztva - 50.

ČAS VEUKOGA VÜPANJA, ŠTERI JE DENO PO SLOBAUDNOSTI

Od novembra 1989 so se na Madžarskom nalečüvali na slobaudne volitve (választások). Rivalstvo je nej samo med nauvov socialističnov strankov MSZP ino opozicijov bilau, liki med radikalnim prautikomuništarskim SZDSZ ino konservativno-

Predsednik MDF József Antall dojda svoj glas 25. marcüša 1990, na prvi demokratični volitvaj

-narodnim MDF ranč tak. S 43 procentami so gvinili té drügi, predsednik stranke, zgodovinar József Antall je v nauvo koalicio pauzvo stranko mali pavrov (FKGP) ino krščanjske demokrate (KDNP). Ministrski predsednik Antall je želo napraviti edno pravno državo, rejšiti gospodarsko krizo ino se prikapčiti k NATO-ni pa Evrop-skoj skupnosti. Za

grb (címer) rosaga so odebrali tistoga s kronov, predsednik republike je grato pisatel Árpád Göncz. Avgustuša 1990 so potrdili zakon o samoupravaj, lokalne volitve so držali tisto gesen. Politične spremembe so se končale brezi prelejanja krvi, ka se je od slejdnjim posrečilo leta 1848. V gospodarstvu je trbólo z državnoga imanja privatnoga narediti. Zavolo dosta čalivanj v začetakaj je kontrolo prejkvzeu rosag, tak je do konca 1990-i lejt že 70 procentov vsej vrednosti v privatne roké prišlo. Drügo veuko pitanje je bilau davanje odškodnine (kárpótlás). 1,8 miljauna lüdi se je zglasilo, šterim so v formi odškodninski vrednostni papérov (kárpótlási jegy) raztalali 300 milijard forintov državnoga imanja. S tejni papéri si je leko človek küpo stanovanje ali zemlau ranč tak, od vsej grüntov v rosagi je gratalo 52 procentov privatni gazdij (zveksoga pod ednim hektarom). Zakon je naprejšpiso tau tö, ka morejo cerkve nazajdobiti zidine za svoje šaule, špitale ino kulturne

inštitucije.

Leta 1991 so vrazmo spistili gospodarsko združenje SEV (KGST), zavolo toga ino lagve kvalitete svoji produktov je Madžarska probleme zadobila. Leta 1996 pa je rosag že 70 procentov svojoga blaga na Zahodi audo,

plačami že desetkratni, dosta lüdi s srejdni družbeni skupin se je dojpočujsnilo. V leti 1993 je bilau brezi službe 600 gezero lüdi, med srmakami je bilau sploy dosta Romov. V kulturi so se spremembe pokazale že v lejtaj 1988-89. Začnili so vödvati nauve, neodvisne kulturne ali politične novine, depa literarne ali zgodovinske revije ranč tak. Od pisatelov je najvejšo čest zadaubo Imre Kertész z Nobelovov nagradov za literaturo v leti 2002, od filmski režiserov pa László Jeleš Nemes z oskarom za najbauški tihinski film v leti 2016.

Od poletja 1989 se je več nej bilau mujs rusoški včiti, na veuko je zrasla numera učencov nemškoga ino engliškoga gezika. Na konci stoletja je že 20 procentov lüdi gučalo ednoga od tej dvej, zmejs pa je drüge tihinske rejči pozno samo komaj eden-eden procent. Dopüstili so šest-ino osemlejtne gimnazije, depa privatne šaule tö. Leta 2014 je bilau na Madžarskom že više 200 fundacijski ino više 400 cerkveni šaul, v šteraj se je včiu že vsakši peti dijak v rosagi. Zavolo demografski problemov je numera šaularov v osnovni šaulaj trnok spadnila, vsikdar menje učencov je bilau v ednom klasi. Té so se raj na gimnazije pa srejdne šaule zglasili kak liki v poklicne šaule (szakmunkásképző). Vsikdar več je bilau privatni ino cerkveni visiki šaul, v 25 lejtaj je numera štan-derov trikrat vekša gratala. Lidgé so nej küpüvali dragše ino bole kvalitetne knige, bole so se odavale kriminalke, melodrame ino erotične štorije. Če so mele socialistične novine »Népszabadság« v starom režimi 700 gezero bralcov, je ta numera do leta 2000 spadnila pod 100 gezero. Popularni pa so gratali nauvi bulvarni listi. Po vesnicaj so praktično vse kinematografe (mozi) zaprli, ovak pa je tö največ lüdi na Madžarskom samo gnauk na leto v kino odišlo. Gledanje televizije je za trikrat naraslo, leta 2016 je en

Madžar že skoro pet vör na den pred tevenom sejdo. Popularne so bile baute, štere so videokasete na pausado davale, de so pa zavolo interneta té tö na nikoj prišle. Do leta 1998 je samo malo držin računalnik mejlo, s pomočjav državni programov pa si je za en malo že vsikši deseti človek eden PC küpo. Tistoga ipa je internet nücalo samo 21 od gezero lüdi, ka je bila lagva statistika v Evropi.

V vinešnoj politiki je ranč tak vse ovaško gratalo. Februara

Madžar že skoro pet vör na den pred tevenom sejdo. Popularne so bile baute, štere so videokasete na pausado davale, de so pa zavolo interneta té tö na nikoj prišle. Do leta 1998 je samo malo držin računalnik mejlo, s pomočjav državni programov pa si je za en malo že vsikši deseti človek eden PC küpo. Tistoga ipa je internet nücalo samo 21 od gezero lüdi, ka je bila lagva statistika v Evropi.

Madžar že skoro pet vör na den pred tevenom sejdo. Popularne so bile baute, štere so videokasete na pausado davale, de so pa zavolo interneta té tö na nikoj prišle. Do leta 1998 je samo malo držin računalnik mejlo, s pomočjav državni programov pa si je za en malo že vsikši deseti človek eden PC küpo. Tistoga ipa je internet nücalo samo 21 od gezero lüdi, ka je bila lagva statistika v Evropi.

Madžar že skoro pet vör na den pred tevenom sejdo. Popularne so bile baute, štere so videokasete na pausado davale, de so pa zavolo interneta té tö na nikoj prišle. Do leta 1998 je samo malo držin računalnik mejlo, s pomočjav državni programov pa si je za en malo že vsikši deseti človek eden PC küpo. Tistoga ipa je internet nücalo samo 21 od gezero lüdi, ka je bila lagva statistika v Evropi.

Madžar že skoro pet vör na den pred tevenom sejdo. Popularne so bile baute, štere so videokasete na pausado davale, de so pa zavolo interneta té tö na nikoj prišle. Do leta 1998 je samo malo držin računalnik mejlo, s pomočjav državni programov pa si je za en malo že vsikši deseti človek eden PC küpo. Tistoga ipa je internet nücalo samo 21 od gezero lüdi, ka je bila lagva statistika v Evropi.

V vinešnoj politiki je ranč tak vse ovaško gratalo. Februara

Té vrednostne papére je po leti 1991 madžarski rosag vödau tistim, šterim so v preminaučom sistemi kaj krajuzeli

1991 je bilau konec Varšavskoga pakta, juniuša je slejden sovjetski sodak tö zapüsto Madžarsko. Decembra je vrazmo spadnila Sovjetska zveza, leta 1993 Češkoslovaška, do leta 1995 (v krvavoj bojni) Jugoslavija. Madžarska se je leko samo pomalek integrérala v zahodni svejt: članica NATO-na je gratala leta 1999, Evropske unije pa leta 2004. Na regionalnom nivoni je od leta 1991 do gnes aktivno »višegrajsko sodelovanje«. Glaven element madžarske vinešnje politike je pá gratala skrb za 2,5 miljauna Madžarov zvün grajnc. Za nji so leta 1992 napravili satelitski program Duna TV, šteroga so vidli po cejлом svejti. Rosag je podpisov dvostranske sporazume s sausedami, v šteraj je obečo poštvüvanje trianski grajnc, v méno pa proso nutdržanje manjšinski pravic. Če rejsan je do gnes nindrik nej prišlo do prave autonomije, so leko madžarske skupnosti stvaurile stranke, šaule ino drüge

narodnostne organizacije. Tzv. »statusni zakon« z leta 2001 je ponüjo finančno pomauč tistim držinam, štere so svoje mlajše nutspisale v madžarske šaule. Več kak 900 gezero lüdi je dobilo »madžarsko parvico«, s šterov so leko falej potüvali. Po leti 2010 je Parlament omogaučo duplansko državljanstvo (állampolgárság) tistim, šteri majo vogrski korenjé ali gučijo vogrski. Glavni cili spremembe sistema v lejtaj 1989-90 so istinski gratali: diktaturo ino plansko gospodar-

stvo sta vöminila demokracija ino tržno gospodarstvo, rosag se je prikapčo k zahodnim integracijam. Baukši žitek pa so vnaugi nej dosegnili, narasli so socialni razložki. Gnes eške ne moremo objektvino ocejniti čas, v šterom živémo, zatok aj tau bau delo rodov, šteri za nami pridejo.

(Tak smo prišli do konca naše serije o vogrskoj zgodovini v 50 talaj. Avtor Dušan Mukič se lepau zavali vsejm vam, šteri ste bili s kedna v keden najgir na preminauče čase svoje domovine ino vüpa, ka vam je bilau štenjé v vrnau takšo veseldje kak njemi pisanje. Vej pa, kak je Albert Einstein pravo: »Moremo se včiti s stari časov, živeti v zdajšnjom cajti ino vüpati v bodaučnost. Najbole glavno pa je, ka se nikdar ne smejmo enjati špitavati.«)

-dm-
vir fotografij: Fortepan/
Szigetváry Zsolt

PETEK, 21.08.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Poletno jutro, 9.00 Otroški program: Op! 10.00 TV-izložba, 10.15 Vikend paket, 11.30 Zdravje Slovencev: Multipla skleroza, dokumentarna oddaja, 12.00 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.45 Zvezde velikega platna: Laurence Olivier, britanska dokumentarna serija, 14.30 Free spirits - Samosvoji: Mohamad, dokumentarna oddaja, 14.40 TV-izložba, 15.00 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.35 Otroški program: Op! 16.25 Čist zares: Monociklizem, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Circom Regional: Požar, 3. del, koprodukcijska dokumentarna oddaja, 17.55 Izzivalci, EBU dokumentarni film: Josephovi prvi koraki, kratki dokumentarni film, 18.10 Pujsa Pepa: Prepir, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Koncert ansambla Nemir, 21.05 Bolnišnica New Amsterdam (II.), ameriška nadaljevanka, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Kinoteka: Zvezde velikega platna: Groucho Marx, britanska dokumentarna serija, 23.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.05 Napovedujemo

PETEK, 21.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.00 Videotrak, 9.55 Napovedujemo, 11.20 Poletno jutro, 13.10 Alpe-Donava-Jadran, 13.35 Med valovi, 14.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.50 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.15 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: povzetek dneva, 7. dan, 15.45 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: povzetek dneva, 8. dan, 16.15 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: povzetek dneva, 9. dan, 16.45 Zvezdana: Nezvesti, 17.55 Aljažev stolp: »Ta pleh ima dušo«, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Resnica o aferi Harry Quebert, ameriška nadaljevanka, 20.55 Nogomet - evropska liga: finale, 23.15 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: Damian Merlak, 0.05 Videotrak, 1.05 Info kanal

SOBOTA, 22.08.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.25 Osvežilna fronta: Lenoba, oddaja za mladostnike, 11.00 Moj pogled na znanost: Kdo se oglašča? dr. Tomi Trilar, dokumentarna oddaja, 11.25 TV-izložba, 11.40 Tednik, 12.40 Kaj govoriš? = So vakeres?, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 TV-izložba, 14.05 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: Helena Blagne, 14.55 Avstralija v barvah: Premik v zvestobi, avstralsko-britanska dokumentarna serija, 15.40 TV-izložba, 16.00 Naš vsakdanji kruhek: Dobra mačka, slovenska nanizanka, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Duhovni utrip: Blagor ženskam, 17.35 Slovenski magazin, 18.00 Ozare, 18.10 Rimske počitnice s Catherine: Ulična hrana, oddaja o kuhanju, 18.40 Erika: Jetjevo presenečenje, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.05 Samo za pogumne, ameriški film, 22.15 Poročila, Šport, Vreme, 22.35 Deklina zgodba (III.), ameriška nadaljevanka, 23.30 Sedmi pečat: Nikoli zares tukaj, koprodukcijski film, 1.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.25 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 2.20 Napovedujemo

SOBOTA, 22.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 6.05 Videotrak, 7.00 Dobro jutro, poletni izbor, 9.00 Spomini: prof.dr. Zdenko Roter, 11.45 Rimske počitnice s Catherine: Jedi starega Rima, oddaja o kuhanju, 12.10 Mame, slovenska nanizanka, 13.15 Musica creativa: Slovenski mladinski pihalni orkester, Nataša Zupan in Gašper Salobir, 13.40 Nogomet - evropska liga: finale, 15.50 Cavalleria rusticana v Materi, opera v izvedbi neapeljskega gledališča San Carlo, 17.20 Bolnišnica New Amsterdam (II.), ameriška nadaljevanka, 18.55 Videotrak, 20.00 Poletni koncert iz Schönbrunnna 2017, Dunajski filharmoniki, René Fleming in Christoph Eschenbach, 21.40 Sledi: Štirje kovači - Kam le čas beži, dokumentarna oddaja, 22.10 Poletna noč, koncert ob 80. obletnici rojstva Jožeta Privška 0.05 Videotrak, 1.05 Info kanal

NEDELJA, 23.08.2020, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 10.10 Govoreči Tom in prijatelji, risanka, 10.20 Španski učitelji: Semenj, nizozemska otroška nanizanka, 10.45 TV-izložba, 11.00 Priljubimo tišini: Jezik enakopravnosti, 11.25 Ozare, 11.30 Obzorja duha: Novi škof Jože Marketz, 12.05 Ljudje in zemlja, iz-

obraževalno-svetovalna oddaja, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Zaljubljeni Prifarci, koncert, 14.45 TV-izložba, 15.00 Vaba na vabo, kanadski film 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Joker, kviz, 18.15 Rimske počitnice s Catherine: Kaj jejo Italijani, oddaja o kuhanju, 18.40 Muk, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Telesni stražar, britanska nadaljevanka, 21.05 Dnevnik Diane Budisavljevič, koprodukcijski igrano dokumentarni film, 22.35 Poročila, Šport, Vreme, 23.00 Intervju: dr. Janja Hojnik, 23.50 Operne arije, 0.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.25 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.15 Napovedujemo

NEDELJA, 23.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 6.30 Videotrak, 7.25 Duhovni utrip: Blagor ženskam, 7.40 Glasbena matineja, 9.20 Rimske počitnice s Catherine: Ulična hrana, oddaja o kuhanju, 9.50 Mame (II.), slovenska nanizanka, 10.40 New neighbours - Novi sosede: Učenje češčine, dokumentarna serija, 11.10 Čez planke: S Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija v Južni Ameriki, 2. del: Buenos Aires, 12.00 Mogočni vlaki: Indija - železnica osamosvojitve, potopis, 13.10 Žogarija, 13.40 Nogomet - evropska liga: nepozabne tekme, 14.25 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: povzetek dneva, 10. dan, 14.55 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: povzetek dneva, 11. dan, 15.25 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: vrhunci, 16.00 Ambienti, 16.30 Vzpon mesta, dokumentarni film, 17.15 Gospod, indijski film, 18.55 Videotrak, 20.00 Spopad za Luno: Projekta Gemini in Apollo, francoska dokumentarna serija, 20.55 Žrebanje Lota, 21.00 Kino Šiška 10, dokumentarni film, 22.15 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: Damian Merlak, 23.05 Videotrak, 0.05 Info kanal

PONEDELJEK, 24.08.2020, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Poletno jutro, 9.00 Otroški program: Op! 10.00 TV-izložba, 10.10 Vikend paket, 11.30 Zdravje Slovencev: Demenca, dokumentarna oddaja, 12.00 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.45 Rusija malo drugače: Amater na Elbrusu, švicarska dokumentarna serija, 14.40 S-prehodi: Gregor Božič, 15.10 Rojaki, 15.20 Dober dan, Koroska, 15.50 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 City folk - Obrabi mest: Ljubljana, dokumentarna oddaja, 17.50 Na kratko: Inovativnost, 18.00 Malčki: Zajček in piščanček, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 20.55 Pogovori z osamosvojitelji: Igor Bavčar, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Platforma: Made in Slovenija, 23.30 Glasbeni večer, 0.10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.30 Napovedujemo

PONEDELJEK, 24.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.00 Videotrak, 9.55 Napovedujemo, 11.50 Rimske počitnice s Catherine: Ulična hrana, oddaja o kuhanju, 12.15 Poletno jutro, 14.15 Obzorja duha: Novi škof Jože Marketz, 14.50 Inside - Offside: V zaledju predsedov: Didi in Kris, dokumentarna oddaja, 15.20 Nogomet - državno prvenstvo: Celje: Mura, 1. kolo, 17.15 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 18.00 Priljubimo tišini: Priljubimo tišini, dokumentarna oddaja, 18.55 Videotrak, 20.00 Otroci Sredozemlja: Hrvaška, 20.50 Mame (II.), slovenska nanizanka, 21.15 Dediščina Evrope: Fabrizio De Andre - svobodni princ, italijanska nadaljevanka, 23.00 Naš človek v Kairu, italijansko-nemška dokumentarna oddaja, 23.55 Videotrak, 0.55 Info kanal

TOREK, 25.08.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Poletno jutro, 9.00 Otroški program: Op! 10.00 TV-izložba, 10.15 Vikend paket, 11.30 Zdravje Slovencev: Zdravilna zelišča, dokumentarna oddaja, 12.00 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.45 Rusija malo drugače: Iskanje bistva na Bajkalskem jezeru, švicarska dokumentarna serija, 14.40 TV-izložba, 14.55 Duhovni utrip: Blagor ženskam, 15.10 Potepanja - Barangolások: A Nyugat-Balaton és Badacsony/Zahodna obala Blatnega jezera in Badacsony, 15.40 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Sledi: Pozabljeni preteklost, dokumentarna oddaja, 18.00 Kalimero: Zlati zmaj, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Avstralija v barvah: Priseljevanje ali nazadovanje, avstralsko-britanska dokumentarna serija, 20.50 Bolnišnica New Amsterdam (II.), ameriška nadaljevan-

ka, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Spomini: prof.dr. Zdenko Roter, 2.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 3.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 4.10 Napovedujemo

TOREK, 25.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.00 Videotrak, 9.50 Napovedujemo, 11.20 Poletno jutro, 13.20 Tartinijev koncert, 15.10 Zmage so doma - Paraolimpijske igre 2016: zaključna slovesnost, 16.10 Športno plezanje - svetovni pokal: težavnostno plezanje (M), 17.10 Intervju: dr. Janja Hojnik, 18.00 Portret dr. Bruna Hartmana: Na poti pride vse naproti, 18.55 Videotrak, 20.00 We love Mozart; Irena Grafenauer, Mate Bekavac in Orkester Slovenske filharmonije, Festival Ljubljana, 21.35 Mame (II.), slovenska nanizanka, 22.05 Hči, avstralski film, 23.35 Kaj govoriš? = So vakeres?, 23.55 Videotrak, 0.50 Info kanal

SREDA, 26.08.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Poletno jutro, 9.00 Otroški program: Op! 10.00 TV-izložba, 10.15 Vikend paket, 11.30 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.45 Rusija malo drugače: Sibirska odisej, švicarska dokumentarna serija, 14.40 TV-izložba, 14.55 Rojaki, 15.05 Pod drobnogledom - Nagyító alatt: Magyarországi gazdaságfejlesztési támogatások/Madžarska sredstva za razvoj gospodarstva, 15.40 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Slovenska narečja: na Madžarskem, izobraževalno-dokumentarna serija, 17.55 50 knjig, ki so nas napisale: Slavoj Žižek: Jezik, ideologija, Slovenci, 18.00 Čarli in Lola: Čisto vse moram vzeti, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Film tedna: Stiks, koprodukcijski film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Profil: Marij Čuk, 23.40 Slovenska narečja: na Madžarskem, izobraževalno-dokumentarna serija, 0.05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.25 Napovedujemo

SREDA, 26.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.00 Videotrak, 10.00 Napovedujemo, 11.30 Rimske počitnice s Catherine: Kaj jejo Italijani, oddaja o kuhanju, 12.15 Poletno jutro, 14.00 Nogomet - evropska liga: finale, 15.50 Sledi: Pozabljeni preteklost, dokumentarna oddaja, 16.40 Ambienti, 17.10 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: dr. Dan Podjed, 18.00 Jože Ciuha, slikar svojega časa, dokumentarni portret, 18.55 Videotrak, 20.00 Čarobni trenutki glasbe - Horowitz v Moskvi, nemška glasbena dokumentarna oddaja, 20.55 Žrebanje Lota, 21.00 Mame (II.), slovenska nanizanka, 21.30 Tujca, britanska nadaljevanka, 22.20 Gospodstvo naključja, portret Filipa Robarja Dorina, 23.15 Videotrak, 0.20 Info kanal

ČETRTEK, 27.08.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Poletno jutro, 9.00 Otroški program: Op! 10.00 TV-izložba, 10.15 Vikend paket, 11.30 Moji, tvoji, najini, družinska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.45 Rusija malo drugače: Sankt Peterburg iz zadržaj, švicarska dokumentarna serija, 14.40 Slovenski utrinki, 15.05 Moj gost/Moja gostja - Vendégem: Focirajongók/Ljubitelji nogometa, oddaja TV Lendava, 15.40 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Za stopinjno preveč, izobraževalno-dokumentarni film, 17.55 Na kratko: Emotikon, 18.00 Dinotačke: Kar je skočilo visoko, risanka, 18.25 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Globus, 21.00 Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Kronika Hitlerjevega življenja - kako se rodi diktator, nemška dokumentarna serija, 23.50 Za stopinjno preveč, izobraževalno-dokumentarni film, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.35 Napovedujemo

ČETRTEK, 27.08.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.00 Videotrak, 9.55 Napovedujemo, 11.15 Poletno jutro, 13.15 Rimske počitnice s Catherine: Kaj jejo Italijani, oddaja o kuhanju, 13.40 Zmage so doma: Kolesarstvo - dirka po Franciji 2017: 17. etapa, 15.45 Slovenska narečja: na Madžarskem, izobraževalno-dokumentarna serija, 16.30 Zaljubljeni Prifarci, 18.00 Gospoda gre čez progo, portret dr. Vladimira Sruga, 18.55 Videotrak, 20.00 Z Montyjem Donom po japonskih vrtovih: Jesen, britanska dokumentarna serija, 21.00 Mame (II.), slovenska nanizanka, 21.30 Poti svobode, poljska nadaljevanka, 22.30 V spomin Atiju Sossu, Big band RTV Slovenija z gosti, 0.00 Videotrak, 0.55 Info kanal

VABILO

DRUŠTVO PORABSKIH SLOVENSkih UPOKOJENCEV

vas v soorganizaciji

ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

vljudno vabi na

„10. OBLETNICO DELOVANJA FS UPOKOJENK ZSM IN SREČANJE S PRIJATELJSKIMI SLOVENSкими DRUŠTVI“,

ki bo **30. avgusta 2020, od 11.30 ure** v
šotoru ob Slovenskem domu v Monoštru.

PROGRAM

11.30 Sprejem gostov

12.00 Kulturni program:

Nastopili bodo: FS upokojenk ZSM

Porabski trio ZSM

FS Sakalovci ZSM

Ljudski godci Što ma čas

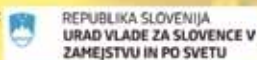
13.30 Pogostitev

15.00 Družabno srečanje, veselica

Igral bo DUO Dejan&Tadeja

Prisrčno vabljeni!

Naš program je podprl:

RAZPIS ZA DODELITEV ŠTIPENDIJE ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM ZA PORABSKÉ ŠTUDENTE V ŠTUDIJSKEM LETU 2020/2021

Predmet javnega razpisa

Zveza Slovencev na Madžarskem na podlagi sklepa predsedstva objavlja razpis za dodelitev štipendije za porabske študente. S tem želi poskrbeti za to, da se slovenski narodnostni intelektualni potencial v Porabju ne izgubi in razprši, temveč utrdi in okrepi, kar je povezano z zmožnostjo pritegovanja in vključevanja manjšinske študentske populacije v delovanje slovenskih manjšinskih organizacij na Madžarskem.

Na razpis se lahko prijavijo slovensko govoreči madžarski državljani iz Porabja, ki študirajo na univerzah v Sloveniji oziroma študirajo slovenski jezik na madžarskih univerzah in se aktivno vključujejo v življenje slovenske narodnostne skupnosti na Madžarskem.

Višina štipendije

Višina štipendije za študijsko leto 2020/2021 znaša skupno 360.000 Ft, 30.000 Ft mesečno.

Pogoji javnega razpisa

Kandidat mora biti vpisan na eno od fakultet v Sloveniji ali na smer slovenski jezik na Madžarskem. Štipendijo lahko pridobi vsak študent le za eno šolsko leto v času svojega študija.

Dokumentacija

Vlagatelj mora predložiti:

- življenjepis,
- motivacijsko pismo
- v celoti izpolnjeno in podpisano prijavnico
- potrdilo o vpisu na fakulteto in kopijo indeksa
- opis aktivnega sodelovanja v slovenskih organizacijah, društvih, klubih, krožkih ipd., iz katerega mora biti razviden časovni in vsebinski obseg delovanja.

Izbirni postopek

O vlogah kandidatov bo odločilo predsedstvo Zveze Slovencev na Madžarskem.

Štipendijo lahko pridobita istočasno 2 kandidata za eno leto (12 mesecev).

Rok in način prijave

Rok prijave je 24. avgust 2020. Prijave oddajte osebno ali pošljite po pošti na sedež Zveze Slovencev na Madžarskem, 9970 Monošter, Gárdonyi ulica 1.

Informacije

Vse ostale potrebne informacije najdete na spletni strani: www.zveza.hu

Pod Srebrnim brejgom ...

... se je labda znauva doj stavila. Ka se godi? Ja, prva liga bi mogla začniti labdo 13. avgustuša naganjati pa eške nede. Ka se godi? Vej pa korona, ka bi drugoga. Najprva so ga v prvom klubi najšli, po tejm v drugom pa tak naprej pa tak tadale. Bole srmaška druga liga že veselo brše, bole pejneznati pa nej. Zdaj se samo leko spitaavamo, zakoj se je tau tak zgodilo, se tak godi. Nisterni klubi so nauve nogometāše z Balkana (Srbija, Bosna, Hrvaška) pripelali. Za nji se že dugo vej, ka pandemije najbaukše ne ladajo. Drugo je pa tau leko, ka so podje malo več turizma zganjali, kak bi trbelo, pa so nin kaj fasivali. Tau so samo špekulacije, depa od nin je té beteg v klube dun prišo. Če de se 22. avgustuša prva liga, kak je zdaj tau v plani, rejsan začnola, de se eške vidlo. Že zdaj pa se vej, ka stadioni tadale prazni ostanejo. S tejm do vse bole tenke bukse klubov tō. Trump pa se neške doj staviti. V Evropo pa v Slovenijo ranč tak je svojga prvoga človeka natiro. Mike Pompeo je cejli šest vōr v Sloveniji biu. Pa tau samo zato-ga volo, ka Trump škē kitajski Huawei doj staviti pa iz Merke v Evropo nut njegvo konkurenco 5G pripelati. Slovenski glavaške so se Velkomi brati globko poklonili. Vse papejre, ka ji je s seuv prineso, so podpisali. Nisterni gučijo, ka zanuva so kak lapci vōspadnoli, lidam pa vūje s tejm napunili, kakši asek de Slovenija od toga mejla. Telekomunikacijska bojna je tak na oba kraja Srebrnoga brejga prišla. Nika čūdnoga, bi leko stoj pravo, vej pa vsi, ka so v NATO-ni, do mogli gnake nauteg igrati, kak Velki brat iz Merke zapovej. Njega pa najbolje strama, ka steri rosag ekonomsko više njega ne zraste. Zato je Evropo nakrmo, ka Huawei špijunejra, dela kibernetiki terorizem, nikše magnetne bombe pa vse takše, samo aj Merko na nikoj teje. Ka je prava istina, ka pa farbanje oči, tau samo Velki brat vej.

Ne vej pa se eške, kak s slovensko ministrico za kmetijstvo

bau. Pisali smo že od toga, kak se je v službi turizem šla. Njeni škejo, aj kak šefica partije odijde, ministrica pa aj ostane. Sto zdaj pri vsejm tejm nauri gé? Če je tau kak ministrica napravila, aj s toga stauca odide. Depa tam ostanoti mora. Mora, ka njena partija na nauvi volitvaj nej bi več v parlament prišla, tak ankete zagnauk gučijo. Ja, za svoje pozicije stra majo, se tomi po domanje pravi. Nega dosta lūjdi, ka bi bejlomi krūji prajli nej! Tisti vcejlak prausni, nej ministrski, turizem tō nevolu dela. Vō je prišlo, ka v Slovenijo v tejm časi največ koronavirusa s hrvaškoga maurdja nutpride. Znauva se guči, ka granica se doj zapre, zaprav, sto od tam pride, de v karanteno mogo. Depa tau se samo guči, kak tau, ka tam nin za dva tedna se ma zgoditi. Lako, depa po tejm se turistična sezona skonča. Talange so za svoje turiste, ka s Hrvaške nazaj pridejo, že testiranje zapovedali, Slovenija eške nej. Ja, sauseda poštvūvati trbej, aj beteg dela, ka škē.

Zdaj pa bi biu že čas za nika optimističnoga, nika bole veseloga. V tej časaj politični dreganj, demonstracij, vsefele takši pa ovakši iskanja »istine«, je Primož Roglič svekla zvezda. Té biciklist že drugo leto kak najbaukši na svejti svoj potač tira. Un je v tom športi »super star«, tadale pa vcejlak normalno prausen človek je ostano. Že drugo dirko, prva se Tour d France začne, je daubo. Vsi ga radi majo, vsi ga poštvūjejo, un pa tadale takšen gé kak oprvin, gda je pedale začno klačiti. Najprva je slovenski naciolani šport najraje emo, s smučami je skako. Gnauk se je vkūper potro pa se po tejm na biciklin gor vseu. Malo za rekreacijo, si je pravo, potejm pa že več samo više pa više šlau, najbolje visko. Srebrnoma brejgi se tau trno vidi. Gnauk bi škeu, naj se do njega tō pripela, če do njemi noge ladale. Na, pri tejm se naš brejg samo smidjē.

Miki Roš

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtrek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF; za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB